

**Sustaining Animal Health and Food Safety in Organic Farming (SAFO)
EU Concerted Action QRLT – 2001 – 02541**

**FREMTIDIGE PERSPEKTIVER: HOVEDKONKLUSIONER, BUDSKABER OG
ANBEFALINGER FRA SAFO NETVÆRKSPROJEKTET**

SAMMENDRAG AF BILAG FRA DEN FEMTE SAFO WORKSHOP

1. juni 2006, Odense, Danmark

Mål med SAFO projektet

Målet med det EU-finansierede SAFO netværks projekt er at forbedre fødevarer sikkerheden og dyresundheden i økologiske husdyrbesætninger i nuværende og kommende EU-medlemslande. Dette gennemføres ved hjælp af udveksling og aktiv kommunikation om forskningsresultater og konklusioner imellem forskere, lovgivere, landmænd og den bredere gruppe af et økologisk fællesskab herunder også forbrugerne.

Overblik over den femte SAFO Workshop

65 deltagere fra 23 forskellige lande deltog i den femte og sidste SAFO Workshop, som blev afholdt i Odense i tilknytning til den store internationale 'Organic Congress' (30.-31. Maj 2006), som havde over 1000 deltagere. Programmet for SAFO Workshoppen indeholdt en opsummering af aktiviteterne og budskaberne fra SAFO projektet, som blandt andet skulle ses i lyset af den nuværende revidering af EU-lovgivningen på økologi-området (EU Regulation 2092/91), samt en diskussion af hvilken rolle dyrevelfærdsvurderinger og opgørelser af dyrenes sundhedsstatus kunne spille i lovgivningen og økologi-kontrollen i EU. SAFO var også involveret i organiseringen af det tredje emneområde på den store fælles kongres 'Husdyrhold, sundhed, velfærd og fødevarer kvalitet'. Indenfor områdets tre temaer blev der i alt præsenteret 65 papers, som kan findes på http://orgprints.org/view/projects/int_conf_joint2006.html.

1. fælles session: Resultater fra SAFO Projektet samt revision af EU lovgivningen

Rapport fra SAFO Roadshows i nye og kommende EU medlemslande

David Younie præsenterede en rapport fra de fem SAFO Roadshows, som blev afholdt gennem 2005 i Letland, Ungarn, Slovakiet/Czech Republic, Estland og Rumænien. Udover disse Roadshows var den tredje SAFO Workshop blevet afholdt i Polen. Tilsammen understregede dette hvor meget vægt der var blevet lagt på de nye medlemslande i SAFO projektet. Formålet med Roadshow seminarerne var at give information og viden fra SAFO projektet, og at diskutere og identificere centrale områder i forbindelse med dyrenes sundhed og velfærd i økologisk husdyrhold i disse lande. Målgrupperne var økologiske landmænd, organisationsfolk, kontrollører, rådgivere og dyrlæger samt forskere med interesse for økologisk husdyrhold. Alle seks roadshow lande var karakteriseret ved en økologisk animalsk production, som var relativt ung og umoden som sector, men samtidig under stærk vækst gennem de seneste år. Et relativt lille hjemmemarked blev fremhævet som en af hovedårsagerne til at det var vanskeligt at forbedre forholdene på de økologiske gårde. Det sidstnævnte blev også understreget i diskussionerne på alle roadshows. Mangelen på et hjemmemarked resulterer i mangel på lokalt tilgængelige forarbejdningsvirksomheder. Alle lande berettede om en meget begrænset adgang til rådgivning for økologiske landmænd inklusiv dyrlæger med viden om økologi. Der var en del information om manglende opfyldelse af de økologiske regler især indenfor opstaldning, manglende tilgængelighed af økologisk foder og med parallel produktion af økologiske og ikke-økologiske dyr på samme gård.

Anbefalinger fra SAFO's gruppe vedrørende EU lovgivningen

Albert Sundrum præsenterede anbefalingerne fra SAFO med hensyn til den igangværende EU lovgivning på husdyrområdet. Han fremhævede diversiteten på tværs af Europa, samt kendsgerningen at den økologiske husdyrproduktion på nogle områder var bagud i forhold til den økologiske planteavl. I mange tilfælde er sundhedstilstanden blandt økologiske besætninger ikke signifikant bedre end for konventionelt landbrug. Forskellen mellem gårde er større end en systematisk forskel mellem økologisk og konventionel produktion, idet den største forskel udgøres af landmanden samt håndteringen og pasningen af dyrene. Omlægningsplaner dækker ofte ikke besætningen og der er en generel mangel på træning og uddannelse af landmænd indenfor sygdomsforebyggende arbejde. Ofte har dyrlæger, rådgivere og kontrollører heller ikke den fornødne øvelse hverken i sygdomsforebyggende og sundhedsfremmende rutiner eller alternative behandlinger. Arbejdsgruppen vedrørende udvikling af regler anbefalede at

- Et stærkt princip vedrørende dyresundhed med focus på behovet for sygdomsforebyggende tiltag skulle inkluderes i EU lovgivningen.
- EU lovgivningen bør bidrage med flere specifikke retningslinier og opklaringer vedrørende sygdomsforebyggelse i husdyrbesætningerne.
- Der bør udarbejdes en plan for fremme af dyrenes sundhed og velfærd for hver besætning.
- Der er behov for at fokusere mere på den konkrete sundhedstilstand i en besætning, dvs at se på hvordan dyrene udtrykker denne.
- Den kontrollerende myndighed bør etablere et system til jævnlig vurdering af data vedrørende den enkelte besætnings sundhed.

Revision af EU Regulation 2092/91

Kim Holm Boesen fra Unit F5 i 'DG Agriculture' i den Europæiske Kommission præsenterede baggrunden for revisionen af EU lovgivningen, især dét, som vedrører det økologiske dyrehold og som kan ses i lyset af SAFO's hovedbudskaber. Han beskrev hvordan den nye lovgivning var nødvendig for at rationalisere den eksisterende regulering. Den omfatter nu også aqua-kultur (hav- og dambrug), som ikke var inkluderet tidligere. Med henvisning til anbefalingerne fra SAFO's arbejdsgruppe vedrørende udvikling af reglerne indikerede han, at den nuværende version af regelrevisionen indeholdt et krav om at alle personer, som holdt og arbejdede med dyr og besætninger skulle være i besiddelse af 'den nødvendige kompetence og viden'. Han indikerede at de tekniske regler i Reg. 2092/91 ville blive overført til det nye regulative uden ændringer, selvom den eksisterende positive-liste (af inputs, f.eks. Annex II) dog ville blive revideret. I forhold til nøglebudskaberne fra SAFO, som handler om at håndtere den store diversitet indenfor husdyrhold på tværs af lande og regioner, fremhævede han især fleksibiliteten i reglen vedrørende production (Article 16), som er foreslået introduceret i de nye regler. Dette vil dog blive tilknyttet til en ændring i den måde, som undtagelser er godkendte, f.eks. at kontrolmyndighederne ikke i fremtiden skulle have bemyndigelse til at godkende undtagelser – dette skulle udelukkende være under den kompetente nationale myndighed (normalt medlemslandet).

2. Fælles session 2:

Anvendelse af parameter til beskrivelse af dyresundhed og velfærd i den økologiske kontrol

Tina Leeb fra Det Østrigske Landbrugsuniversitet indledte sessionen ved at beskrive hvorfor vurdering af dyrevelfærden er påkrævet i økologisk husdyrhold i lyset af kommentarerne ovenfor vedrørende den meget lille forskel mht sundhed og velfærd mellem økologiske og konventionelle besætninger. Dernæst beskrev hun forskellige måder, som man kunne måle dyrevelfærden på, f.eks. under anvendelse af såkaldte input-baserede systemer, såsom ANI/TGI index systemerne, hvor f.eks. staldforholdene vurderes, eller vha såkaldte output-baserede parametre inklusiv kvantitative dyrebaserede målinger (som f.eks. huld, hudlæsioner eller afstand for flugt-adfærd), eller kvalitative målinger (f.eks. ved at udvikle udtryk som beskriver adfærd og/eller følelserne hos besætningen eller individet). Endelig diskuterede hun i hvilken udstrækning de forskellige metoder imødekom

kravene for gode vurderingsparametre i forhold til validitet, praktisk gennemførlighed og pålidelighed. Hun konkluderede at selvom nogle af de input-baserede parametre kunne inkluderes i et vurderingssystem, så måtte det foretrækkes at det først og fremmest bestod af både kvantitative og kvalitative outcome-baserede parametre.

Derefter fulgte tre præsentationer fra repræsentanter fra økologiske kontrol-organisationer, som beskrev deres erfaringer med dyrevelfærdsvurdering som en del af certificerings-processen.

Ian Rogerson fra Soil Association Certification (Storbritannien) beskrev hvordan Bristol Universitet (BU) Velfærdsvurderings-program (foreløbigt kun for kvæg, svin og fjerkræ) var blevet introduceret som en del af Soil Association's certificerings procedure. Indledningsvis var en lille gruppe kontrollanter blevet oplært til at anvende dette program, men nu havde samtlige kontrollanter og personale gennemgået træning i at anvende det i alle kontrol-situationer. Systemet anvendes sammen med Bristol Universitet (BU). Kontrollanterne vurderer og rapporterer specifikke parametre i tilfælde, hvor der er et potentielt problem ved den årlige kontrol. Dyrslægerne ved BU er ikke blot involveret i træningen af personalet, men følger også kontrollanterne ud på 'vanskelige' kontrolbesøg og arbejder med personalet når planerne for forbedringer af dyrenes sundhed skal fornyes eller diskuteres med den lokale dyrlæge. Vurderingssystemet vil fortsat blive anvendt ved de kommende kontrolbesøg, som tjener som opfølgning af kritiske fund på en given gård. Det er håbet at rutine vurderinger af dyrevelfærden kan gennemføres i alle fjerkræ-, svine og kvægbesætninger. Der er blot en stor udfordring i at sikre at de 40 kontrollanter kan gennemføre vurderingen på en ensartet måde, samt også hvor lang tid et kontrolbesøg vil vare, omkostningerne ved at oplære kontrollanterne og gennemføre kontrollerne, og endelig udformningen af en protokol for hvordan man rent faktisk skal håndtere de identificerede dyrevelfærdsproblemer.

Matthias Link er rådgiver for Bioland kontrol-organisation i Tyskland. Han beskrev to projekter, som var ved at blive gennemført vedrørende dyresundhed og -velfærd i økologiske besætninger. Det ene foregik på nationalt niveau og involverede fire institutter foruden Bioland. Aktiviteterne bestod af a) udvikling af afprøvning af check-lister til evaluering sundhed og velfærd, og b) udvikling og afprøvning af dyresundheds-planer. Det andet projekt foregik indenfor Biolands rammer og bestod af at udvikle en kort checkliste specielt for kontrollanterne (med krav om en efterfølgende rapport til Bioland i tilfælde af at man fandt problemer med dyrenes sundhed og velfærd), samt en 'Manual for sundhedsfremme i besætningen' for økologi-rådgivere. Dette inkluderer et 'trafiklys-system', når sundheden og velfærden måles (grøn = god, gult=tilfredsstillende, rødt= mangler er tilstede). Denne manual indeholder endvidere omfattende information om hvordan man kan opnå en god status mht sundhed og velfærd i besætningen (forebyggende strategier, staldindretning osv), så det vil være et nyttigt redskab for uddannelse af landmænd også.

Elita Selegovska, SAFO's deltager fra Letland, er også kontrollant for 'Certificerings- og Test Center' (en af de to økologigodkendelsesorganisationer i Letland). Hun beskrev hovedproblemerne i relation til godkendelse af det økologiske husdyrhold i Letland. Det drejede sig blandt andet om mangel på økologisk foder (hvilket kunne få mange landmænd til at opgive med at være økologisk godkendte landmænd), brud på den økologiske lovgivning mht ulovlige staldforhold (f.eks. bundne køer inklusiv bundne køer på græs), manglende dokumentation og mangel på udendørsophold for fjerkræ især om vinteren. Ingen økologikontrol omfatter vurdering af dyrenes tilstand, fordi dette foregår via Statens Veterinær Tjeneste både på økologiske og konventionelle gårde.

3. Arbejdsgruppediskussioner

Tre parallelle gruppediskussioner blev afholdt.

En af disse gruppediskussioner omhandlede udviklingen af lovgivningen og især revisionen af EU regulativet. Denne diskussion fokuserede på hvorvidt specifikke områder skulle integreres i den nuværende lovgivning, såsom obligatorisk udarbejdelse af en besætningssundhedsplan og om der skulle formuleres et specifikt princip vedrørende sygdomsforebyggende sundhedsstrategier eller hvorvidt sådanne skulle blive lovgivet for på medlemslandsniveau.

En anden gruppe diskuterede integrationen af vurderinger af dyresundhed og –velfærd som en del af godkendelse og kontrol i økologiske besætninger. Det er vigtigt at huske at uanset hvad lovgivningen siger, så beskæftiger regulativet sig ikke med selve implementeringen af regler. I praksis der er stor forskel på hvordan forskellige kontrol- og godkendelsesorganisationer, regioner og lande griber denne implementering an. Selvom det bliver en del af lovgivningen, at der skal rutinemæssigt skal gennemføres en vurdering af dyrenes tilstand, så vil der stadig være mange udfordringer og spørgsmål om hvorvidt dette gennemføres i praksis. Der er behov for at finde løsninger som minimerer variationen mellem disse (for eksempel som den arbejdsgruppe, som eksisterer i Storbritannien (Certification Bodies Technical Working Group (CBTWG)), som regelmæssigt mødes for at diskutere sager vedrørende lovgivningsimplementeringen). Nogle medlemmer af denne gruppe har seriøst taget diskussionen op vedrørende behovet for rutinemæssige velfærdsvurderinger (som det blev beskrevet ovenfor for Letland's vedkommende).

Den tredje gruppe diskuterede den eksisterende rådgivning i forhold til dyrenes sundhed og velfærd samt fødevarekvalitet. Gruppen opnåede enighed om at der var et stort behov for at indarbejde besætningssundhedsplaner i alle lande (selvom de ikke følte at disse planer skulle være en tvungen del af lovgivningen), at der var behov for at tilbyde uddannelse til rådgivere, dyrlæger og landmænd, som specielt omhandlede økologi, samt at det ville være ønskværdigt at udarbejde en meget enkelt besætningsrådgivningsskabelon, som kunne bruges i alle lande tillige med at der kunne etableres en database, som indeholdt gode eksempler på enkle og overskuelige rådgivnings- og besætningssundhedsplaner.

4. Afslutningen: Hovedbudskaber fra SAFO projektet

Mette Vaarst, SAFO's koordinator, lukkede den sidste SAFO Workshop med en gennemgang af hvilke hovedbudskaber, der var fremkommet gennem SAFO netværksarbejdet. Hun fremhævede nogle af de håndgribelige produkter fra SAFO: fem workshops med 81 mundtlige og 39 poster-præsentationer, samt bilagssamling på engelsk fra alle workshops og sammendrag fra alle workshops på 18 sprog, efterfulgt af publikationer i forskellige nationale tidsskrifter. Dertil kommer fem roadshows og en roadshow-rapport, tre undersøgelser blandt SAFO-deltagerne, samt rapporter og anbefalinger vedrørende udviklingen og implementering af EU lovgivningen.

Adskillige klare og konsistente budskaber er kommet frem gennem denne omfattende netværksproces. Diversiteten mellem lande og regioner med hensyn til de fysiske rammer og sociale betingelser for økologisk husdyrproduktion, er et gennemgående træk som er blevet demonstreret adskillige gange i mange forskellige sammenhænge. Dette begrænser muligheden for at overføre anvendt viden fra den ene region til den anden, og det skaber vanskelige betingelser for at harmonisere lovgivningen. Selvom man gennemfører de økologiske regler er det ikke altid sikkert at dyrenes sundhed på gårdniveau lever op til de idealer, som de økologiske principper står for. Dette forekommer både i lande, hvor økologien har eksisteret i mange år, og i lande, som er i gang med at udvikle den økologiske driftsform. I forhold til begrebet fødevarekvalitet har SAFO differentieret konceptet 'proceskvalitet' (den del af kvaliteten, som er forbundet med produktionsmetoden) og 'produktkvalitet' (produktets 'egentlige kvalitet', som kan måles og vurderes). Selvom økologisk landbrug normalt altid har en høj proceskvalitet, kan der være nogle af aspekter, som kan have negativ indflydelse på både sikkerhed og kvalitet af produktet, så som f.eks. uendørs adgang for fjerkræ som eksponeres for flere sygdomsfremkaldende mikroorganismer. For at kunne overkomme disse risici og mangler skal økologiske landmænd tage stærkere ejerskab over

de økologiske værdier og stræbe efter at opnå bevidsthed og harmoni ved at imødekomme både de umiddelbare praktiske mål sådan at det også økonomisk kan hænge sammen, samt leve op til de økologiske værdier. I praksis betyder det at der er behov for at forbedre lovgivningen yderligere i forhold til dyresundhed og -velfærd, for eksempel ved at introducere besætnings sundhedsplaner, forbedre kontrol- og godkendelsesprocedurerne og især uddanne både landmænd, rådgivere og dyrlæger i forbyggende tiltag og strategier.

Hele bilagssamlingen for den femte SAFO Workshop vil ligesom de fire foregående bilagssamlinger være tilgængelige på SAFO's hjemmeside: www.safonetwork.org.

David Younie
18 June 2006

Mette Vaarst
24. July 2006